

מיומנות מס. 10

שימוש במפת ארץ ישראל

"בזו ארץ המכורה נולדה גדלה ונתגבשה האומה העברית וכאן העמידה את נכס הנצחים שלה, את ספר הספרים. מפעלה וחינוכה של האומה העברית ייכוננו בעתיד על שני אלה: הארץ והספר"

(דוד בן גוריון)

הקדמה

אחד מיעדיו של הלימוד הוא לחבר בין ספר התנ"ך לבין ארץ התנ"ך, ולהעמיק את הזיקה שבין התלמידים לארץ ישראל. השימוש במפה תורם להבנת הפרשה על רקע מיקומה, ומקשר בין המקומות שנזכרים בסיפורי אבותינו לארץ שבה אנו חיים כיום. בנוסף, בשיעורי תנ"ך (בעיקר בספרי נביאים ראשונים) ישנם פרקים שהצגתם על המפה תורמת לביאור הפרק ומבהירה את ההתרחשות בו. השימוש במפה מקשר את התלמיד עצמו אל הכתוב באמצעות הבנה מוחשית. השימוש במפה מבסס גם את היכולת לארגן את הלמידה סביב ציר מקום וזמן.

על פי תכנית הלימודים בגיאוגרפיה התלמידים אמורים ללמוד על המפה ושימושיה בכיתה ד. במסגרת זו נפגשים התלמידים גם עם מפות נושאיות מהארץ ומהעולם. בשיעורי תנ"ך המורה יעשה שימוש במיומנות זו בפרקים גיאוגרפיים, וילמד את הפרק תוך הצבעה על מקומות או אזורים הנזכרים בפרק. מומלץ מאד שבכיתה תהיה מפה קבועה, ולכל הפחות, בפרקים שבהם ישנם פרטים גיאוגרפיים תוצג/תוקרן המפה/שקף בפני התלמידים.

(הערה: על אף שרכישת המיומנות מתחילה בכיתה ד, המפה יכולה להיות שימושית גם בכיתות א-ב, והיא יכולה להיות חלק בלתי נפרד מתפאורת הכיתה. כך יוכל המורה לצייר עם על גבי המפה את מסלול ההליכה של אברהם, מלחמת ארבעת המלכים בחמישה, מסלול ההליכה של יוסף ועוד...)

השימוש במפה נעשה בהתאמה לתכנית הלימודים:

כיתות ג-ד

בכיתות אלו איננו מצפים מהתלמידים להתמצא במפה, אולם המורה ידגים את השימוש במפה בהוראת ספר יהושע – מלחמות יהושע ונחלות השבטים. המורה יחזור בפתיחת ספר שופטים

(פרק א) על הנלמד בספר יהושע - חלוקתה של ארץ ישראל לנחלות. בספר זה נוכל להצביע לתלמידים על גבולות הארץ, החרמון, הנגב, הירדן והים.

כיתה ה – ו

המורה ילמד את המסע בעבר הירדן המזרחי באמצעות מפה - פרשת חוקת. התלמידים צריכים להבין כי המתואר בפרשת חוקת הוא מסע גיאוגרפי. לאחר הלימוד התלמידים צריכים להכיר ולמקם את ארץ כנען על המפה הקדומה ביחס לשכנותיה – מצרים אדום, מואב, וכן את החלוקה בין עבר הירדן המערבי לבין עבר הירדן המזרחי (הגלעד והבשן).

בספר שמואל התלמידים ילמדו את הפרטים הגיאוגרפיים המרכזיים באמצעות מפה (נדודי הארון, מלחמות שאול, נדודי דוד). כמו כן התלמידים צריכים לדעת לסמן מספר מסוים של מקומות מרכזיים המוכרים גם היום במפה - ירושלים, שכם, חברון, באר שבע.

התמצאות של התלמיד במפה מתחילה בזיהוי המתווה הכללי של הארץ - הים התיכון, הכנרת הירדן וים המלח. כל תלמיד צריך להתחיל עם שתי נקודות אחיזה נוספות במפה. מומלץ כי שתי הנקודות הללו תהיינה: ירושלים ומקום מגוריו.

על בסיס המתווה הכללי של הארץ ושתי נקודות האחיזה, הוא יכול להתחיל לזהות מיקומים נוספים של סיפורי התנ"ך השונים.

דוגמה למשימת הערכה משלבת מפה ניתן למצוא במאגר המשימות. המשימות, כולל מדריכים למורה, נמצאות באתר ראמ"ה וכן באתר "ללמוד וללמד".

[המסע בעבר הירדן המזרחי – מתוך מאגר המשימות](#)